

KİTAP ÖZETİ

(BOOK SUMMARY)

Pulat TACAR
E. Büyükelçi

ÇOK ÖZEL İŞLER “DES AFFAIRES TRES SPÉCIALES”

Yazarlar: Jacques-Marie Bourget ve Yvan Stefanovitch

Plon Yayınevi, Paris, 1986

KONU YA GİRİŞ NOTU

Jacques-Marie Bourget ve Yvan Stefanovitch adlı Fransız gazeteciler, 1986 yılında, başlığının çevirisi “Çok Özel İşler”¹ olan bir kitap yayımladılar. Kitabın “Ermenilerle yakın dostluk döneminin sonu” bölümü, Fransız Hükümetinin Ermeni teröristlere 1980’li yıllarda verdiği ödünlere ayrılmış. Bu bölümün çeviri geniş özetini ASALA teröristleri tarafından şehit edilen meslektaşlarımızı, ailelerini ve vatandaşlarımızı saygı ile anarak sunuyorum.

ASALA’ya ilişkin bölümünün çevirisini sunduğumuz bu kitabın yazıldığı dönemde, Brüksel’de Avrupa Toplulukları nezdinde Daimi Temsilciydim. Her ay bir hafta süre ile Fransa’nın Strasbourg kentinde toplanan Avrupa Parlamentosu’nu takip etmek ve temaslarda bulunmak için o kente gidiyordum.

Fransa Hükümeti, önce ASALA ve daha sonra ASALA MR terör örgütü ile Ermeni terörünün Fransa’da eylem yapmaması karşılığında, Ermenilerin soykırımı davasını savunma konusunda anlaşmıştı. Bu bağlamda Fransız Hükümeti, Avrupa Parlamentosu’ndan Ermeni soykırımını tanımaya yönelik bir karar geçirme sözünü de Ermeni örgütlerine verdi.

1983 yılı sonunda, önce Fransız Sosyalist partisine mensup Avrupa Parlamenti M. Israel’e bu görevi vermek istediler. Adı geçen kişi, - muhtemelen Yahudi lobisinden gelen uyarılar üzerine görevi iade etti. Bu kez, 1984 Aralık ayında, Ermeni raporunu yazma görevini bir Flaman

1 “Des Affaires Tres Spéciales”, Plon yayınevi, Paris, 1986

milliyetçisi olan Belçikalı Jak Vandemeulebroucke adlı parlamentere tevdi ettiler². Avrupa'daki Ermeni örgütleri, bu kişinin yanına, Parti Komiseri veya koruma görevlisi olarak bir kişiyi bağladılar. Bu zat Belçikalı parlamenterin yanından hiç ayrılmadı ve kendisi ile yaptığım tüm görüşmeler katıldı; söze karışmadı ve sadece dinledi. Vandemeulebroucke ilk aşamada Türkiye'ye gelmeyi kabul etti. Sonradan –Ermeni örgütlerinin vetosu üzerine gelemeyeceğini bildirdi. Raporunu kendisinin değil, Avrupa'daki Ermeni örgütü Fransızca olarak yazdı; kendisinin bunu Flamanca'ya çevirdiğini öğrendik. Bu rapor Avrupa Parlamentosunun Siyasi Komisyonunda oylandı. 15'e karşı 16 oyla reddedildi. Komite başkanı İtalyan Formigoni bu ret üzerine, aynı gün oylamayı tekrar yaptırdı. Gene bir oy farkla reddedildi. Komisyonunda reddedilen bir rapor Parlamento tüzüğüne göre gündemden düşmekteydi. Başkan Formigoni'nin görev süresi bitti. Yerine Arcini adında bir başka İtalyan geldi. Bu zat, kendisinden önceki başkanını aksine, Fransız parlamenterlerin baskısına direnemedi. Raporu yeniden gündeme aldı. Komisyon üyesi olan Alman parlamenterler, metinde bulunan tüm soykırımı sözcüklerini rapordan çıkarmayı başardılar. Bu durum Le Monde gazetesinde de haber oldu. Fransızlar bu yenilgi üzerine metni Parlamento Genel Kurulunda değişiklik önerileri sunarak eski haline getirmeye karar verdiler. Soykırımı terimine karşı çıkan ve metni kabul edilebilir hale getiren tüm parlamenterler ASALA örgütü tarafından tehdit edildiler ve toplantıya girmediler. Avrupa Parlamentosu binasına Fransız parlamenterlerin davetlisi olarak giren Ermeni militanlar bir Alman parlamenterini silah göstererek tehdit ettiler. Bu kişi Genel Kurulda söz alarak tehdit edildiğini açıkladı. Başkanlık makamını işgal eden Fransız kendisine güldü.

Bütün bu gelişmeler, Fransa ile terör örgütü ASALA arasında varılan uzlaşmanın sonucuydu. Daha sonra 2001 yılında Fransa Parlamentosu tarafından kabul edilen “Fransa 1915 Ermeni soykırımını tanır” şeklindeki bir cümlelik “bildirim nitelikli” yasa da aynı uzlaşmanın bir gereği olarak çıkarılmıştır.

Fransız Hükümeti'nin, Ermeni soykırımını yadsıyanları cezalandırmayı öngören yasasının 2012 Şubat ayında Anayasa Konseyi tarafından iptal edilmesinden sonra giriştiği formül arayışları da aşağıda ayrıntılarını okuyacağınız ve terör uygulamalarına göz yuman mutabakatının” gündemden kalkmadığına işaret etmektedir.

Pulat Tacar
(Mayıs 2013)

2 Bu konuda ayrıntı için bakınız: Pulat Tacar “The Tale of European Parliament's 1987 Resolution Entitled Political Solution on the Armenian Question” *The Review of Armenian Studies* ASAM, Volume 3, No.9, 2005, ss.45-60

Çeviri Özeti

“Bazen, Başbakanlığın ve İçişleri Bakanlığının yaptığı tercihler, ASALA tarafından Orly havaalanında 15 Temmuz 1983 günü yapılan terör saldırısında olduğu gibi acayip sonuçlar da verdi. Anılan saldırıda 8 kişi ölmüş, 54 kişi yaralanmıştı.

O suikastı izleyen günlerde polis tarafından yapılan baskınlarda Ermeni asıllı elli bir kişi gözaltına alındı. Dördü dışında serbest bırakıldılar; ikisi hakkında saldırıya katıldıkları gerekçesi ile dava açıldı. Türk asıllı olan, ancak dosyalarında bir şeye rastlanamayan öbür iki Ermeni hakkında ne yapılacağı bilinemedi. Bunlar zorunlu ikamete bağlandı. Bu iki genç adam ve dokuz polis müfettişi, (*şarabı ile tanınan*) Quincie -en- Beaujolais’de iki yıldızlı Mont-Brouilly otelinde kaldılar. 1983 yılı sonunda, bu iki “zorunlu” turist konumu sorun oluşturdu. Zira Sosyalist Partinin kongresi Bourge en Bresse kentinde yapılacaktı. Bunların oraya yakın bir yerde kalmaları mümkün değildi. Ermenilerden bir tanesi serbest bırakıldı; ikincisi başka bir “şarap bölgesine” Courcelles-en-Beaujolais’ye götürüldü ve polislerin kendisinden sıkılmaya başlayacakları günü beklemeğe başladı...”

“Ermenilerle” yakın dostluk” (*idil*) döneminin sonu”³

1981 yılının sonbaharında. Beyrut’taki çatışmalar nispeten azalmıştı... Oraya yollanmış gazeteciler ülkelerine dönmeğe başlamışlardı; geride tüm sene nöbet tutan gazeteciler kalmıştı ve Agence France Presse bürosunu merkez tutmuşlardı.

Benim Beyrut’a gitmemin nedeni Lübnan iç savaşı değil, Fransa’yı ilgilendiren ve (kendi) savaşını Fransa’da sürdürmeye karar vermiş olan ASALA (Ermenistan’ın Kurtarılması Gizli Ordusu) idi. Bu yeraltı ordusunun şefleri ve askerleri Lübnan’da bulunduğundan, onlarla görüşmek amacı ile Beyrut’taydım.

Geçen 24 Eylül 1981 günü sabahı, Van adını kullanan ve dört kişiden oluşan bir komando grubu, Paris’te Hausmann Bulvarında, dairelerin açılma saatinden hemen sonra, Türk Konsoloslukuna saldırmışlardı. Saldırganlara karşı koymağa kalkan bir güvenlik görevlisi kısa mesafeden atılan bir kurşunla öldürülmüştü. Konsolos göğsünden yaralanmış, altmış iki kişi bütün gün rehin alınmıştı; o gençler daha sonra teslim olmaya karar vermişlerdi.

3 “Fransızcası : “*Fin de l’idylle avec les Arméniens*” ss: 115-135

Olay yerindeki polis güçleri, Broussard ve Leclercq adında iki komiserin emrindeydi ve bu ikisi, sosyalist hükümet tarafından atanmış olan yeni patronlarının emirleri uyarınca basın o güne kadar pek alışık olmadığı bir sabır ve nezaket gösteriyorlardı.

Polis, bu olaydan iki ay geçmeden... Orly Havalimanında Dimitriu Georgiu adında Kıbrıs pasaportlu bir Ermeni'yi yakaladı. Bu ASALA militanı kendi iradesi dışında kısıtılmıştı. Bindiği uçak arıza nedeni ile zorunlu iniş yapmıştı. İşte, transit yolcusu bu Ermeni'nin yakalanması Hükümet ile polis arasındaki büyük bir kavganın başlangıcı oldu.

Aslında, görevliler, Dimitriu Georgiu'yu rastlantı sonucu değil, bir yabancı polis servisinden gelen ihbar üzerine yakalamışlardı. Polisler genç adamın bir Ermeni militanı olduğunu biliyorlardı. ASALA, Paris'te Türk Konsoloslukuna yapılan saldırıdan beri Avrupa'daki, suikastlarını sürdürmekteydi. Bundan bir ay önce, bir ASALA tetikçisi Roma'da görevli bir Türk diplomatını (**Gökberk Ergenekon, Ç.N.**) katletme girişiminde bulunmuştu. Saldırıya uğrayan diplomat kendisini savundu ve saldırganı yaraladığını söyledi... Interpol'den gelen bir teleks tüm polis örgütlerini uyarmıştı.

Havalimanında bir restoranda yemek yerken gözaltına alınan Georgiu, Hava Sınır Polisi karakoluna götürüldü ve orada ASALA militanı olduğunu direnmeden kabul etti. Adı geçen, bu itiraf üzerine elinde Interpol'den gelen teleksle kendisini bekleyen Komiser Marcel Leclercq'in bulunduğu, Paris'te 36, Quai des Orfevres adresindeki Polis Merkezine sevk edildi.

Georgiu'dan soyunması istendi. Bu zorunlu "yaprak dökümü" polislerin varsayımını doğruladı: Ermeni kolundan yaralanmıştı. Polisler, bu kişinin Roma 'da öldürülmek istenen Türk diplomatı olayının faili olduğuna kanaat getirdiler. Uzman bir doktor, yaranın ateşli silahtan kaynaklandığını doğruladı.

Aynı zamanda, pasaportunun incelenmesi, Suç Bürosunda çalışan aynasızlara (*Fransızca flic olarak yazılmış*) yeni bir ipucu verdi: Georgiu'nun belgesi, Paris'te 30 Ekim 1980 tarihinde Copernic sokağındaki sinagog saldırısının faillerinden biri olan Alexander Panadriu'nun pasaportunu anımsatmaktaydı. Bu pasaport ta 300.000 seri numarası taşıyordu. Polisler, bir yıl süren araştırma sonucunda, bu belgenin Atina'nın kenar mahallelerinden birinde, bir kaçak basımevinde imal edildiğini saptadılar. Kaçakların çoğu ve bazı gangsterler buradan beslenmekteydi. Komiser Leclercq bu bulguları amirlerine aktardı.

Ermeni'nin yakalandığı kendisine duyurulan Başsavcı Pierre Arpaillange, dava açmamaya karar verdi. Savcılıktaki diğer meslektaşları gibi, onun da kendisine manevra alanı bırakan bir "siyasal takdir" yetkisi vardı. Savcı, bir adam

hakkında açılacak davanın, adaletin yerine gelmesinin sağlayacağı yarardan daha fazla sorun çıkaracağını düşünürse, gözlerini yumabiliyordu.

Tesadüf ya, danıştığı, Başbakanlıktaki nöbetçi görevli de, Hükümetteki en üst hiyerarşik âmirine sorduktan sonra aynı kanıyı paylaşmıştı. Paris civarındaki Créteil savcılığı, Orly kendi görev alanında bulunduğundan, polislerin hazırladığı dosyayı dolaba kaldırmağa karar verdi ve Dimitriu Gerorgiu'yu serbest bıraktı. Bu kişi 13 Kasım tarihinde salıverildi. Beyrut'a gidiş bileti vardı, ama o saatte o yöne bir uçak yoktu. Ermeni, bir sonraki uçuşu beklemek üzere Orly'de geceledi. Gözaltı sırasında emanete alınan 10.000 İsviçre Frangı kendisine iade edildi. ASALA'nın mücadelelerini anlatan belgelerle dolu olan bavulu geri verildi. Adının Avedesyan Haçik olduğunu, Türkiye'de doğduğunu ve Lübnan'da yaşadığını söyleyen kaçak adam rahatça uykuya daldı.

Ancak, o sırada Kriminal Polis bürolarında bir iç isyan başlamıştı. Leclercq ve ona bağlı "aynasızlar", Paris'teki Copernic sokağı sinagog saldırısına bizzat katılan biri olmasa bile, devleti sarsan bu konuda çok şey bilen bir kimsenin çekip gitmesine izin verildiği kanısındaydılar.

Bir grup polis müfettişi bu dosyayı basına "sızdırmağa" karar verdi. Ve... o Cuma gecesi saat 22'de Agence France Presse, Georgiu olayı ile ilgili polis görüşünü özetleyen bir haber yayımladı. Başbakanlık'ta (*Matignon'da*) ve Adalet Bakanlığı'nda görevli olan nöbetçiler o gece dinlenemediler. "Yeni devlet" ile polisler arasındaki bu takışmaya onurlu bir çözüm bulmak gerekiyordu.

Çözüm, geri adım atmaktı. Georgiu ne olup bittiğini hiç anlayamadan, kendini yeniden Orly'de alınmış ve Créteil Mahkemesi yargıcının karşısına çıkarılmış buldu. Mahkeme ilk aşamada, zanlı hakkında sahte pasaport kullanmaktan dava açtı ve yargıç Bayan Bregnan sanığın tutuklanmasına karar verdi. Ermeni, Fresnes hapisanesine yollandı.

Başsavcı Pierre Arpaillange bir kez daha harcandı. Cumartesi günü saat 11.50 de Adalet Bakanlığı atılan bu geri adımı bir basın bildirisi ile izah etmeğe çalıştı: "Georgiu'nun serbest bırakılmasından sonra yapılan incelemeler ve dosya içeriği, tutuklanmasını gerekli kılmıştır".

... Polis müfettişlerinin çoğunluğunun üyesi olduğu SNAPC sendikası bir karşı bildiri yayımladı: "Sendikamız, silahlı ya da silahsız teröristlerin ulusal topraklarda dolaşmaları konusunda sağlanan kolaylığı protesto eder. Yasal ve idari yönergelerin uygulanmasına sahip çıkacağız. Mevzuata riayet edilmemesinin, 1978 yılındaki Irak Büyükelçiliği olayında arkadaşımız Jacques Capella'nın ölümüne neden olduğunu anımsamaktayız." (Müfettiş Capella,

Irak Büyükelçiliği'ndeki rehin alma olayında Irak Büyükelçiliğinin diplomatik dokunulmazlığa sahip güvenlik görevlilerince öldürülmüştü)

Başsavcı, “bir gün önce”-yani Georgiu'nun serbest bırakıldığı 13 Kasım günü-“*henüz yapılmamış olan bir sentezden*” söz ederek gerginliği azaltmağa çalıştı. Başsavcı, polisleri görevlerini ihmal etmekle suçlamadı; zira Kriminal Polis' teki bazı aynasızların “Georgui'yu serbest bıraktıran yüksek düzeydeki kişilerin” adlarını açıklamağa hazırlandıkları öğrenilmişti.

Başbakanlıkta, Başbakan Pierre Mauroy'nın Adalet, Kamu Özgürlükleri ve İnsan Hakları danışmanı olan Louis Joinet birdenbire güç durumda kalmıştı. Hükümet sosyalistlerin iktidara gelmesinin otomatik olarak terör tehlikesini ortadan kaldıracığı varsayımından hareket ederek,(Başbakanlığa) Matignon'a bağlı savcılarını, şiddete başvurabilecek çeşitli gruplarla diyalog kurma konusunda görevlendirmişti. Cumhurbaşkanlığına (*Elysee*'ye) bağlı başkaları ise, “*Action Directe*” (Doğrudan Eylem) terör örgütü ile temas kurmuşlardı ve bunların Ermenilerle konuşarak, Ermeni komandolarının Fransa'yı teröre eylemlerinin dışında bırakmalarını sağlamalarını istemekteydiler.

Çok daha sonra, 7 Aralık 1983 tarihli, *Quotidien* gazetesinden öğrenildiğine göre, Jean-Louis Remilleux adlı gazeteci, adını vermeyen önemli bir Ermeni militanla görüşmüştü. Görüşmenin konusu ASALA ile Fransız Hükümeti arasındaki ilişkileriydi. Gazeteci, militanın ağzından şunları yazdı: “*Bir gün Başbakan Pierre Mauroy'nın danışmanı Louis Joinet benimle temasa geçti; bu kişi, ciddi, zeki ve açık sözlü bir görevliydi; Ermeni arkadaşlarımla bir anlaşma yapılması olasılığından söz etti*”. Remilleux'ün anlattığına göre, bu ayrıcalıklı muhatap, daha sonra gizli Ermeni hareketinin tanınmış bazı liderleri ile görüştü ve Pierre Mauroy'nın sağ koluna Ermenilerin isteklerini aktardı. Başlangıçta çok basit bazı talepler söz konusuydu; bu istekler, Paris'teki Türk Konsolosluğu baskınında tutuklanan dört Ermeni'nin Fleury-Merogis hapisanesindeki koşullarının düzeltilmesinden başlıyor, kendilerine “siyasal tutuklu statüsü” oluşturulmasına kadar uzanıyordu. Daha sonraki dönemde, (Başbakan danışmanı) Joinet ile sürekli temas halinde bulunan Ermeniler, Fransa'nın 1915 soykırımının tanınması (*Türker'in bir buçuk milyon Ermeni'yi katlettiği iddiası*) konusunda tutum almasını istediler. Bunun üzerine, Resmi Gazetede Claude Cheysson'un, Ulusal Parlamento'da Gaston Defferre'in ve başka Bakanların aynı mealde, karmaşık beyanları ortaya çıkmağa başladı. Ama o sırada Marsilya'da Kefedjian hadisesi oldu. (*Bu kişi İsviçre yargısı tarafından, Bern'deki Türkiye Büyükelçisine yöneltilen suikastın faillerinden biri olarak aranmaktaydı*). Ermenilerle temas kuran kişi, Joinet'den “*siyasal yönü ağır basacak bir dava*” düzenlenmesini ve zanlının hafif bir ceza almasının sağlanmasını, yoksa “*barutun altına ateş atılacağını*” belirtmişti. Bunun üzerine, “akıllı” bir mahkeme başkanı arandı. Bulundu ve Kefedjian

davası “mutlu sona” bağlandı. Savcı sekiz yıl hapis cezası istedi; sanık iki yıl hapse mahkûm edildi ve serbest bırakıldı. Ama Hükümet Joinet'nin müzakereleri yürütme görevini sona erdirdi, zira basın bu danışmanın gizemli faaliyetlerini açığa vurmuştu...

O sırada, merkezi Beyrut'ta olan ASALA'nın lideri Agop Agopyan,2 Ağustos 1982 tarihinde, *Matin* gazetesine verdiği bir mülakatta, Fransa ile kendileri arasında yapılan pazarlıklar hakkında şu bilgileri verdi : “Fransa ile yapılan anlaşmaya gelince, Orly Grubunun bu kadar ayrıntılı açıklamalar yapmasından üzüntü duyuyoruz (Orly Grubu, Paris Havaalanında Georgiu Dimitriu'nun tutuklandığı gün kurulmuştu) Bir Fransız yetkilisi, Fransız-Ermeni uzlaşmazlığının çözümünde büyük rol oynamıştır. Biz bu konuda tarihe hesap veririz. Dimitriu Georgiu'nun tutuklanmasından üç-dört gün sonra, bu kişi bizimle hala Paris'te bulunan bir Ermeni arkadaş vasıtası ile temasa geçti. İlk temasımız Kasım 1981 de oldu. Orly (grubu) hiç bir zaman doğrudan temas ihtiyacını duymadı. Tüm telefon görüşmeleri tarafımızdan ses bandına alındı; bunların kopyaları Orly grubuna verildi. Fransız yetkilisi ile son temasınız 13 Temmuz 1982 günü oldu; bu Viken Çarkhutyen davasından on gün önceydi. - Çarkhutyen Paris'te Roissy'de 6 Haziran 1982 günü yakalanmış olan Amerikan asıllı bir Ermeni'dir-Fransız Hükümeti bu kişiyi serbest bırakma sözünü vermişti; sözünü tutmadı...”

Hükümet üyelerinden, “Fransa'nın Ermeni davası ile dayanışma içinde olduğunu” açıklayan ilk şahıs Charles Hernu'dür. Savunma Bakanı olan bu zat, 10 Ekim 1981 tarihinde Rhone Vilayetinde Decines'de Ermeni Kültür Evinde, Ermeni toplumuna Türk servisleri tarafından yapıldığı iddia edilen bazı saldırılardan sonra söz alarak şunları söyledi:

“Kendilerinin Avrupa'ya at olduğunu söyleyen ve benim NATO'ya maalesef üye olduklarını belirteceğim kimselerden aldığınız tehditler karşısında, onurlu ve disiplinli toplumunuz içinde kendinizi savunma komiteleri oluşturmayın, zira tırmanmaya yönelmek tehlike yaratır... Saldırı olunca, her zaman, saldırıyı kimin yaptığını sormak gerekir. Soykırımından kurtulan halk mıdır Türklere saldıran, yoksa Türkler midir saldırgan? Yahudiler konusunda bir Alman Başbakanı Nazi suçları konusunda özür dilemek için diz çökmüştü...”

Fransa'da, özellikle Alfortville'de, Issy les Moulineaux'da, Lyon ve Marsilya bölgelerinde üç yüz bin kadın ve erkek Ermeni yaşıyor. Bu toplum, seçmen potansiyeli açısından önemli bir gruptur. Charles Hernu'den bir kaç ay sonra, Gaston Defferre'de Ermeni mücadelesinin destekçiliğine soyundu ve şunları söyledi: “Fransa, davanızda galebe çalmanızı sağlamak için size yardım edecektir. Fransa, kendi yönünden, Ermeni halkının maruz kaldığı soykırımını

tanır”. İçişleri Bakanı, ayrıca, Türkiye tarafından 1915’te yapılan soykırımının anısına Paris’te bir anıt dikilmesini desteklediğini de söyledi. Bu talep, ASALA ile Başbakanlık arasında yapılan anlaşmada da yer alıyordu. Bu gizli ordu, anıtın Champs Elysee caddesine dikilmesini talep etmişti. Ama Hükümet’in Ermeni dramı konusundaki bu duyarlılığı, Fransız İstihbarat Teşkilatının (*Renseignement G n raux*) Fransa’daki ASALA’ya destek hareketine d hil olan Şahin adında bir Mısırlı’yı kullanmasını engellememişti. ASALA genç Fransız Ermenileri suikast düzenlemeğe sevk ediyordu.

Fransız Hükümetinin köşeye sıkışmış olduğu, bu kararsız ve biraz muğlak dönemde Beyrut’a vardım. Fransa Hükümetinin ASALA ile yaptığı anlaşma ve Ermeni toplumu ile iyi ilişkileri, polisin Dimitriu Georgiu’yu mahkûm ettirme isteği nedeni ile tehlikeye girmişti. ASALA’nın Lübnan’da bir eğitim kampı ve muhtelif büroları bulunduğu söylenmekteydi, ama örgütün yeri belli değildi; gizliydi. ASALA militanları ile temas etmek için iz sürmek gerekiyordu ve en önemli silah: sabırdı.

Kaldığım Commodore Otelinde gazete bayii iri yarı, nazik bir Ermeni’ydi. Ona ASALA ile nasıl temas kurabileceğimi sordum. Bana, her hafta “gizli” elemanlarından birinin uluslararası gazeteleri satın almak için geldiğini söyledi. Bir mektubumu onlara iletmeyi kabul etti.

Öte yandan, Agence France Presse’in Beyrut’taki bürosunun patronu Xavier Baron, ASALA’nın, Lübnan’ın aşıırı sol eğilimli radyosu olan ve Marksist Leninist lider Zuheyr Alkatip tarafından yönetilen İşçilerin Sesi Radyosunda bir yayım dilimine sahip olduğunu söyledi. Y r yerek, deniz kenarında, bir Peugeot garajının ardındaki çıkmaz sokakta, radyonun bulunduğu binaya gittim. Esmer bir hanım beni karşıladı. Eğitimini Fransa’da yapmış. Masasının üstünde kalaşnikoflu ihtilalci posterleri duruyordu. Randevu talebimi “ASALA’lı Kardeşlere” ileteneğini söyledi.

Çeşitli temas zillerinin çalmasını beklerken Beyrut’ta Ermenilerin çoğunlukla yaşadığı Burc Hammud’a gittim. ...Burası karanlık sokakların olduğu ve pencerelerinde bekleyen silahlı kişilerin her geçene ateş ettiği şof r m tarafından belirtilen bir muhitti. 1915 katliamını takiben, Suriye ve İran’da dolaştıktan sonra, hayatta kalan Ermeniler burada denize ulaşmışlardı. Bu Hristiyanlar, Marun  topraklarına yerleşmişler ve bir küçük Ermenistan kurmuşlardı... Oraya Pazar günü gittim ve kilisedeki ayine katıldım...

Kilise ile Sosyal Demokrat Daşnak Partisi burada Hükümetin yerini dolduruyordu. Dar yollardan “*Kilikya’mı yeniden görmek istiyorum*” veya “*Seneye Erivan’da*” gibi şarkılar yükseliyordu; bunlar kaybedilmiş bir ülkeye geri dönme rüyasının görüldüğüne işaret etmekteydi. Konuştuğum ileri

gelenler hep aynı söylemi paylaşıyorlardı : “*Basit bir şeyi bilmeniz lazım. Bir sokağın köşesinde öldürülmüş bir Türk bulursanız, bu bir Ermeni'nin eylemidir. Ancak Fransa'da bir bomba patladığında, bunu üstlenen Ermeniler sadece gasp edicidir. . Onlar bizim halkımızdan değil*”,

Nihayet, bu yerel Ermenistan'da bir hafta kadar süren etnografik gezintimden sonra, adını vermeyen biri otelime telefon etti ve “*Burc Hammud'daki reaksiyoner Ermenilerle görüşmeyi kesmemi*” benden istedi. Ben de “*İyi, o halde zaman kaybettirmek yerine, bana bir randevu tespit edin. Nihayet, sizinle görüşeyim*” dedim. “*Size daha sonra telefon ederiz*” cevabını verdiler.

Ertesi gece, karanlık sokaklardan geçerek İşçilerin Sesi radyosuna yollandım. Oradan biri beni yönlendirecekti. Beni 4 L tipi bir araba ile “Loulou” lakaplı biri beklemekteydi. İngilizcesi de arabası gibi kötü durumdaydı. Benimle birlikte gelen fotoğrafçı William Stevens ile birlikte arabaya bindik. Loulou, içi silah dolu bu araba müsveddesini deli gibi kullanıyordu. ... Yoldaki barajları güçlük çekmeden geçtik: herkes şoförümüzü tanıyordu. Âdeta yıkıntı haline gelmiş olan binalarla dolu bir sokakta durduk. ASALA'nın binası, önünde yan yana sıralanmış merdivenli itfaiye arabalarının bulunduğu itfaiye binasının karşısındaydı. Binanın girişinde patates çuvalları vardı ve bunların ardında silahlı adamlar duruyordu. Meşalelerin aydınlattığı merdivenlerden yedinci kata çıktık. Girdiğimiz yerde silahlar, kahramanların portreleri, afişler, üst üste yığılmış kitaplar, el yapımı telefonlar, ...radyolar... Üçayaklı iskemleler vardı. Ev sahiplerimin başında siyah kukuleta bulunuyordu. Sadece fotoğrafını gördüğümü anımsadığım Alex Yenikomşuyan'ın yüzü açıktı; sakallıydı. Bir İsviçre otelinde bomba yaparken, bomba elinde patlamış, genç Ermeni'nin bir kolunu koparmış, ayrıca onu kör etmişti. Bu kimse hapishaneden çıktuktan sonra Beyrut'taki Ermeni toplumunun kahramanı olmuştu.

Sinirli bir adam telefonda, uzaklarda olduğu anlaşılacak muhatabı ile bağırarak konuşurken yarım saat kadar bekledik. Daha sonra kukuletalı üç kişi ile Yenikomşuyan uzun bir masanın başına geçtiler. Biz karşılarına oturduk. Söyleşi başladı.

Önce bana, bir gazetecinin ilk kez ASALA merkezine ayak bastığı anlatıldı; tüm konuşmalarımız ses bandına alınacaktı, fotoğraflarımız çekilecekti ve bunlar ASALA dergisinde yayımlanacaktı.

Fiiliyatta sadece Agop Agopyan konuştu, Yenikomşuyan ise çevirmenlik yaptı.

- *Son Eylül ayında, Türk Konsoloslukuna komando saldırısı yapmak için neden Paris seçildi? Bu Fransa ile olay çıkarmak istemek anlamına mı geliyordu.*

- *Cevabı hayır. Biz bu operasyonu planladığımız zaman, bir intihar komandosu olarak düşündük. Yolladıklarımızın Konsolosluktan canlı çıkmaları ihtimalinin çok düşük olduğunu biliyorduk. Yani, Fransa ile problem çıkarma niyetimiz yoktu. Adamlarımız Paris'te ölecekti. Operasyon yapıldığında, beklenmeyen bir şey oldu; Fransa arkadaşlarımıza siyasi iltica hakkı vermeyi önerdi ve bunun üzerine dört arkadaşımız teslim oldular. Böyle bir vaat yapılmamış olsaydı, bugün Fransız makamları ile ilişkilerimizde hiç bir sorun bulunmazdı. Oysa o Fransız makamlar şeref sözü v erdiler ve sonra komandoları hapse atarak sözlerine ihanet ettiler. Şimdi Fransa'ya çok ağır bir darbe vurabiliriz. Sedat'a ne olduğuna bir bakın... Hükümetinizin ilk adımı hapis hanedeki arkadaşlarımızın röportaj yapmalarına izin vermek olmalı. Onların bütün öyküleri gün ışığına çıkmalı. Ama Hükümetiniz korkuyor.*
- *Fransa'ya karşı misilleme mi yapma hazırlığında mısınız ya da Fransa ile müzakere mi ediyorsunuz?*
- *Bizim, hiç bir hazırlık yapmağa ihtiyacımız yok, zira sürekli olarak istediğimiz zaman ve istediğimiz yerde vuruyoruz... Kimileri bize arkadaşlarımızın yakın zamanda serbest kalacağını ima ediyor... Maalesef Fransız makamları çok daha ileri gittiler. Yoldaşımız Dimitriu Georgiu'yu da tevkif ettiler.*
- *Neden Georgiu, Paris'te Copernic sokağındaki sinagogun önüne bomba koyan adamı benzer bir pasaport sahibiydi?*
- *Bu sahte pasaportlar her yerde satılıyor. Beyrut'ta, Fransa'da, Türkiye'de, Almanya'da, İtalya'da. Bu pasaporta sahip olmak çok kolay. Beyrut'taki fiyatı 200 frank. Bir örgüte dâhilseniz, siz de bulabilirsiniz.*
- *O halde, Copernic saldırısını yapanlar, ihtilalci bir hareketin elemanları mıydı?*
- *Biz Copernic olayını iyi biliyoruz; o iş sizin bildiğinizi sandığınızdan çok daha karmaşık. Fransa'da Copernic konusunda kuram oluşturanlar, alandaki manipülasyonlar hakkında ne biliyorlar ki? Konu bizi ilgilendirmiyor. O hadise ile hiç bir ilgimiz yok bizim.*

Saat 04'te top atışlarının gürültüsü devam eder ve gün aydınlanırken ASALA merkezinden ayrıldık. Agopyan bana Fransa Hükümetine iletilmek üzere bir mesaj verdi; bu polis ve jandarma yetkililerine karşı yapılacak bir saldırı tehdidiydi.

Üç gün sonra ekibimizin fotoğrafçısı William Stevens, ASALA'nın Lübnan'da bulunan ve kırk komandonun sürekli olarak hazırlık yaptığı beş kamptan birinde röportaj yapma iznini aldı.

Paris'ten ayrılacağı günün sabahı, benimle ASALA adına temas kuran biri otele telefon etti. Bana bir militanın uğrayacağını ve küçük bir paket vereceğini bildirildi. Bir saat sonra ulak otelin lobisindeydi. Bana kocaman bir bavul gösterdi. İtiraz edecek zaman bulamadan kaçtı, gitti. Bu bavulu odama çıkardım ve açtım. Fişler, kilolarca kâğıt, çeşitli dokümanlar, fotoğraflar, planlar, çizimler ve çok sayıda ses kaseti içeriyordu. Ne anlama geldiğini bilmediğim bu kâğıtları Paris'e taşımam söz konusu olamazdı. Beyrut'tan ayrılmadan bu koca valizi Commodore otelindeki Ermeni gazete bayiiine bıraktım; o ASALA'ya iade edecekti.

Lübnan uluslararası hava limanını, **Fransız Hükümetinin ASALA liderleri ile doğrudan doğruya pazarlık yaptığı konusunda kesin kanaat sahibi olarak terk ettim**⁴. 24 Eylül günü Paris'teki Türk Konsolosluğuna saldırmış olan Van Komandosuna verilen söz, siyasal sığınma verme vaadi, açıkça şaşkınlık vericiydi. Bu vaat, Ermenilere teslim olmalar sırasında yazılı olarak yapılmış, sonradan belge ellerinden geri alınmıştı.

Paris'e avdetimden bir kaç gün sonra, 9 Aralık tarihinde, Créteil'deki 13 sayılı mahkeme, Dimitriu Georgiu'yu dört ay hapse mahkûm etti ve cezasını tecil eyledi. Roma'da bir ASALA üyesinin saldırısına uğrayan Türk diplomatı Georgiu'yu olası saldırgan olarak teşhis etmemişti. Öte yandan, Copernic sokağı saldırısını yapan komandonun bir üyesinin pasaportunun benzeri olan pasaport meselesi de şimdi açıklığa kavuşmuştu: her iki belge de bütün Orta Doğuda dolaşan belgelerden biriydi. Georgiu dosyasının farklı bir özelliği yoktu.

Georgiu, mahkemede adının Avedisyan Haçik, yaşının 29 olduğunu söyledi ve görkemli bir üslupla şunları dedi :”*Benim durumum Ermeni halkının içinde yaşadığı çelişkili halin bir örneğidir. Bütün Ermenilerin belgesi sahtedir. Kimilerinin Fransız, diğerlerinin Lübnan başkalarının Amerikan veya Kıbrıs pasaportu vardır. Ama bir insanın gerçeği, kâğıtlarında değil, o kişinin içindedir. Bu nedenle Ermeni halkı tarihsel Ermeni toprakları üzerinde yani Türkiye ve SSCB’de kendi kaderlerini kendileri tayin etmek için mücadele ediyor.*”

Beyrut'a dönen Georgiu gerçek kimliğini açıkladı: Monte Melkonian. ABD vatandaşı olan bu genç adam, Agop Agopyan ile birlikte ASALA'nın gerçek

4 Kalın harfle vurgulama çeviren tarafından yapıldı

patronuydu. Şimdi Lübnan'a yerleşmişti ve Orly grubunun saldırılarını organize ediyordu. Fleury-Merogis hapisanesinde bulunan Van grubuna mensup dört kişinin serbest bırakılması için de mücadele ediyordu.

Nihayet, Fransız adaleti bu dört tutuklunun koşullarını iyileştirdi. Fransa Ermeni davasını Birleşmiş Milletler'de öylesine kesin bir şekilde savunma konusunda ısrarcı olmaya karar vermiş olmalı ki, ASALA 29 Ocak 1982 tarihinde Fransa ile barış yaptığını resmen açıkladı. Paris Ermenilere şunu söylemekteydi: “*Ne isterseniz yapın, ama ne Fransız çıkarlarına ve İsraililere dokunmayın*”

Böyle bir uzlaşma, NATO üyesi olan ve Batı dünyasının Sovyetler Birliği sınırındaki tamponu işlevini gören Türkiye'yi sevindiremezdi. Ayrıca, aynı dönemde, Türkiye'nin askeri diktatörleri ülkenin güney doğusunda 800 kişiyi tutuklamışlardı. Bunlar, Ankara rejiminin dengesini bozmak amacıyla hayata geçirilmek istenen büyük bir Ermeni komplosuna katılmakla suçlanıyorlardı. Gaziantep, İskenderun ve “*Magosa'da*” gözaltına almalar birbirini izlemekteydi. İşbirliği yapan görevliler Kürt kırsalına kaçıyorlardı. Türkler, Kıbrıs'ta, Overco Northern Cyprus şirketinin patronu olan armatör Musa Koçluyan'ı tutukladılar. Bu kişi, Hollanda'dan başlayan, Lübnan ve Suriye'den geçerek, Türkiye'de bir Ermeni dağ komando örgütüne silah sağlama işini organize etmekle suçlanmaktaydı.

Ankara'da solcu bir gazete olan Cumhuriyet şunları yazdı: *Fransa'daki Ermeni lobisi, ABD'deki Yahudi lobisi kadar etkili hale gelmiştir. Türkiye'deki tüm olaylar, Fransa basınına Türkiye'ye saldırma vesilesi olmaktadır. Tarihsel ölçüde alma hakkı talep eden bu ortaçağ tutumunu, hele bu tutumun batı zihniyeti ile nasıl bağdaştığını anlamak güçtür*”

Ermeni ateşkesi kısa ömürlü oldu: Polis, 4 Haziran tarihinde ABD'den gelerek, Lübnan'a gidecek olan Irak pasaportlu bir genci Roissy havalimanında yakaladı. Bu adamın adı Vicken Çarkutyan'dı.

Bundan beş gün önce, Los Angeles'te bir Air Canada uçak hangarında bomba patlamıştı. ASALA hemen bu saldırının faili olarak tanımlandı, zira bundan bir kaç gün önce bir Amerikalı yargıç o örgüte üye olan dört kişiyi hapse atmıştı. FBI, aylardır Çarkutyan'ın faaliyetlerini ve ilişkilerini izlemekteydi. Ermenice yapılan bir telefon konuşmasının içeriğini inceleyen polisler, Çarkutyan'ın o bombanın yapılmasına ilişkin ayrıntılardan bahsettiğini saptadılar.

Ancak bu konuda tetiğe geç basıldı... Bu “aktivist” 28 Mayıs'ta ABD'den uçakla ayrıldı. Paris'ten transit geçiş yapacaktı. Fransız güvenlik görevlileri,

ABD’li aynasızların isteği üzerine, Doğu’ya gidecek turisti transit salonunda yakaladılar. Bu şahıs, Air Canada hangarında patlayan bombanın yapımcısı olmakla, ayrıca, 26 Mayıs tarihinde Los Angeles’te Swiss Bank’a yerleştirilen bir bombayı koymakla suçlamaktaydı.

Orly grubu, derhal harekete geçti. Paris’te Saint Michel mahallesinde Saint Severin kahvesinde bir bomba patlatıldı; bunu Paris’te Saint Germain’de patlatılan bomba izledi. Hükümetin danışmanları ile Cumhurbaşkanlığının danışmanları ASALA örgütünün üyelerinin tutuklanmasını onaylamamaktaydılar, ama Beyrut’taki “gölge ordu” ile diyalogu yeniden nasıl başlatacaklarını bilemiyorlardı.

İlk muhatap olan Louis Joinet’nin adı açığa çıkarılmıştı (*yakılmıştı*). Orly Grubu, Başbakan Pierre Mauroy’nın yakınında bulunan bu kişi vasıtasıyla Başbakanlıkla yapılan anlaşmanın içeriğini açıklamıştı. *Quotidien* gazetesinden Jean-Louis Remilleux adlı bir gazeteci gerçekleştirdiği bir röportajda bunu belirtti... Gazeteci, Fransız uyruklu bir Ermeni lideri konuşturmuştu. Bu kişi, Louis Joinet ile Agop Agopyan arasındaki bağlantıyı sağlayan kişiydi:

“1982 Temmuz ayında, Orly Grubu yeniden tehdit edince, yeni bir “müzakerecinin” beni ziyaret etmesine şaşırđım. Bu kişi, Paris’teki İstihbarat Teşkilatının müdürü olan Mösyö Maguier’di. Bu adam bana kartını bıraktı ve Çarkutyan’ın hiç bir zaman sınır dışı edilmeyeceğini” belirtti. Nihayet, bu kişi, benden, Güvenlik İşlerinden Sorumlu Devlet Sekreteri (Kamu Güvenliği Müsteşarı) Joseph Franceschi’nin Özel Kalem Müdürü Frederic Thiriez’e telefon etmemi talep etti... Hoş bıyıklı bu kişi benimle muhakkak buluşmak istediğini söyledi. Bu yüksek dereceli memurla, farklı bir müzakere başladı; bu kişi ASALA konusunda gerçek anlayış sahibiydi. Bana gelince, ASALA’nın sürekli artan ve olağandışı ısrarlı istekleri nedeni ile müzakerelerin dışında kalmak istedim ve Thiriez’den doğrudan doğruya Gizli Ordu ile temas kurmasını istedim.”

“İşte o andan itibaren, durum çığırından çıktı! ASALA artan bir şekilde talepkâr oldu Kamu Güvenliği Müsteşarlığı’nın sekreterliği ise gittikçe daha fazla ödün verdi. ASALA’nın benim bilebildiğim son talebi, kendilerine Fransa’da bir transit alanı verilmesiydi; burası, silahları ve tüm müstemilatı ile örgütün bir arka plan üssü olacaktı: kamu güçleri bu alanı görece görmezden geleceklerdi; kendileri de bunun karşılığında Fransa’yı cezasız bırakacaklardı. Bir yıl sonra Mösyö Thiriez’in içine düştüğü bu korkunç girdabı gören yanında çalışan

5 Amerikalılar iadesini istemekteydiler (Ç.N:)

görevliler; dehşete doğru yapılan bu koşuyu durdurmak için beni görmeğe geldiler münasebetle, bunların büyük deneyimsizliğini ve verdikleri sözleri tutmayarak çok sayıda masum insanı ne büyük risklere attıklarını ölçme olanağını buldum. Bu dönem, Mösyö Thiriez'in Kamu Güvenliği Müsteşarı Joseph Franceschi'nin maiyetinden dışlanması ile sonuçlandı..."

Ermeni sorunları, bundan böyle "özel işaretli" bir dosya haline dönüşmüştü. Artık, polisin inisiyatif alma yetkisi kaldırılmıştı. Harekete geçmeden önce haber vermek zorundaydı. Aynasızlar denetim altındaydı. Böylece Şubat 1983 'te, Kasım 1981 'de Beyrut'ta tanıdığım kuru ve söylemi aşırı şiddet içeren Agop Agopyan, Fransa'ya geldiği zaman, Fransa İstihbarat Örgütü (DST)onu izledi, ama yakalamadı. Oysa bu kişi Fransa'ya karşı gerçekleştirilen yirmi kadar suikastın emrini veren insandı. Bu hususlar polis veya istihbarat raporlarında kayıtlıydı, ama adalet önünde kanıt değeri yoktu.

Agopyan Fransa'da bulunmakta ise, bu ASALA içinde isyan homurtuları var demekti. Agopyan sertlik yanlısı kanadın temsilcisiydi. Her şey için veya bir hiç uğruna suikast yaptırmaktaydı. Herhangi bir ülkeye karşı düzenlenebilen suikastları bunlar. Agopyan aşırı ve kör terörizm taraftarıydı. Aslında, Suriye için çalışan bir ajan olmuştu. Onun karşısında, "Ermenistan Ermenilerindir" söyleminin taraftarları bulunuyordu: bunların lideri ise "Dimitriu Georgiu" takma adlı Monte Melkonian'dı. Bunlar sadece Türklere ya da Türk çıkarlarına saldırılması tezini savunuyorlardı. Böylece ASALA hareketi ikiye bölündü. Beyrut'ta bir seri hesaplaşma ve örgüt içi "yargılama" yapıldı; bunu izleyen infazlar "gölgedeki orduyu" böldü. ASALA binasında yaptığım görüşmeye beni götüren Loulou takma adlı şoför de öldürüldü. Bir ara Agopyan da kendini ölmüş gösterdi ve kendi cenazesini düzenledi. Bu herhalde kendisi için gerçekten ağlayanları saptama vesilesi olmuştur. Yeniden kaçak hayata dönen Agopyan, Fransa'da ASALA'ya ait eski lojistik üslerinden mahrum kalmıştı, âmâ özellikle Marsilya'da yaşayan Ermeni toplumuna dayanarak kendisine sadık bir ağ oluşturmak amacı ile Fransa'ya bizzat gelmişti.

1982 yazında Fransa'da gerçekleştirilen ve Orly Grubu imzasını taşıyan suikastlar Agopyan ile Melkonian arasındaki kopmanın işareti olmuştu. Fransız taraftarı Ermeniler, altı ay boyunca, adeta bir ağızdan, gazetecilere sürekli olarak şunu söylediler: "*Orly Grubu bizim irademize itaat etmeyen ve girişimlerini bazen reddettiğimiz genç Ermeniler tarafından oluşturulmuştur.*"

Aslında, bunların hepsi yalandır. Orly ve ASALA tek ve aynı şeydir. O söylem, terörizmi gizlemek için uydurulan bir bahanedir⁶. 30 Temmuz

6 Kalın harfle vurgulama çevirmen tarafından yapıldı.

1982 günü, Paris yakınında Gagny’de Beyrut doğumlu Fransız – Lübnanlı Pierre Gülünyan hazırladığı bomba ile havaya uçtukten sonra, kimse Orly Grubu ile ASALA’nın birbirinden farklı olduğunu ileri süremez, zira Gülünyan çok tanınan ve Agop Agopyan’a yakın olan bir militandı.

Lübnan’da, Melkonian söyleşiler yapıyor ve orada Orly Grubunu, yani ASALA’lı kardeşlerini, “faşist eğilimli aşırı sağcı grubu” olarak tanımlıyordu. Aslında, Melkonian’ın eleştirilerinin hedefi Orly Grubunun büyük şefidir. Şimdi, topraklarının kurtarılması görüşünün savunucusu olan ve Suriye hesabına gözü kör terör eylemi yapmayı reddeden Melkonian ASALA-MR’in şefi oldu ve Fransa’nın ayrıcalıklı muhatabı haline geldi.

28 Şubat 1983 tarihinde Agopyan Fransa’da yeni bir ağ kurduğunu ispatlama yoluna gitti. Komandolarından biri, 8 Rue Boudreau adresinde bir seyahat acentesine bomba yerleştirdi. Renée Morin adında bir sekreter, patlama anında öldü, tavandan düşen bir kitle başını kopardı. Bu bir tesadüf müydü? Bu saldırının tarihi Agopyan’ın transit geçerken Fransa’ya uğradığı güne rastlamaktaydı. Radikal lider (İsrail güçlerinin Beyrut’u istilasından sonra ASALA’nın kuramsal olarak yerleştiği) Şamdan gelmekteydi ve Bulgaristan ile Yunanistan üzerinden oraya dönecekti.

Üç hafta sonra, 21 Mart tarihinde, Agopyan – Ulusal Ermeni hareketinin kurucusu olan ve eski ASALA destekçisi- genç Fransız Ara Toranyan’ın otomobilinin kaputunun altına bir bomba koydurmuştu. Toranyan, Boudreau sokağındaki turizm bürosuna yapılan suikasta karşı olduğunu açıklamıştı; öyleyse o da havaya uçmalıydı. Toranyan kurulan tuzağın ışığı daha uzun süre yandığı için suikasttan kurtuldu.

Dünyanın neresinde olursa olsun saldırı eylemi düzenleyecek komandolar eli ile suikast yapma politikasını savunan Valli Haddad adında bir Filistinli, 1967 yılında Beyrut’ta Agopyan ile tanışmıştı. Irak’ta doğan ve orada uzun zaman yaşamış olan Agopyan’ın o dönemdeki adı Bedros Havanasyan’dı... Bu adam o sırada yaklaşık yirmi yaşlarındaydı Beyrut’un deniz kıyısındaki caddesi olan Korniş’te dehşet saçan bir serseri grubunun lideri rolünü oynamaktaydı. Şiddet kullanma taraftarı ve cesur bir kişi olan geleceğin Agopyan’ı, Filistin Komandolarına katıldı. Kendisinin “Kara Perşembe” tarafından gerçekleştirilene benzer ilk uçak kaçırma olayına karıştığı söylentisi ortalarda dolaşıyordu. 1976 yılında, Münih’te İsrail atletlerini kaçıran komando grubuna da dâhilmiş. Bilinen gerçek ise, bu kişinin, Kızıl Ordu üyelerinin serbest bırakılmasını sağlamak amacı ile Kuveyt’teki Japon Büyükelçiliğinde yapılan rehin alma olayını yönettiğidir. Bu son derecede şiddetli, soğukkanlılıkla ve dakik askeri bir zamanlama ile uygulanan bir saldırı olmuştu.

Agopyan, 20 Ocak 1975 tarihinde ASALA'yı kurduktan sonra bile, Filistin Kurtuluş Halk Cephesinin (FPLP) ve onun lideri George Habbaş'ın yol arkadaşlığını sürdürdü. 1976 yılında, (bir bombanın tesadüfen patladığı) Paris'te 17 Rue Bleu adresinde ikamet eden genç Ermeni, Habbaş'ın Lübnan'daki Askeri Akademisi'ne katılmıştı. 1982 yılında, Filistinliler Beyrut'tan ayrıldıktan sonra bu okulu ziyaret ettim. Okul, onu tanımayanlar tarafından "terörizmin yuvası" olarak tarif edilmekteydi ve militanlar arasında umut ışıklarının yanmasına neden olmuştu. Bu Akademi, Burc-el Brajniyeh'nin kuzeyinde, bir teknik okulun karşısındaydı... Akademin binaları yere gömülüydü. Derslikler halkların kurtuluşuna ilişkin yayınlarla doluydu; çok sayıda Marksist- Leninist yayın vardı. Sol tarafta bomba yapımı, bomba kullanımı, tuzak yapımı ve bina maketleri gibi pratik çalışmalara ilişkin malzemeler duruyordu.

Ermeni Carlos'u burada yetiştirilmişti. Yaklaşık on yıl en üst düzeydeki lider olmuştu. Agopyan'ın lider olmak üzere yaratıldığını anlamak için onu tanımak lazım. İlk bakışta bile inanılmaz derecede yoğun bir şiddet taraftarı olduğu görülüyordu; bu haliyle gerçek bir devrim savaşına girmeye karar vermiş olan gençleri, bu çılgın gücüyle etkilediği anlaşılıyordu. İçinde bulunduğu ruhsal duruma bağlı olarak, elemanlarından Papa'yı öldürmelerini, ya da Paris metrosuna bir bomba koymalarını veya bir uçağı düşürmelerini isteyebiliyordu. Bu megaloman, uluslararası düzeyde uzlaşmazlıklar yaratma rüyası içindeydi. Örneğin, 1983 başında, Irak'ta bir Ermeni-Kürt kırsal savaş grubunu oluşturdu ve bunlara güney Lübnan'da Sayda da hazırlık yaptırdı. Bu gerilla Türkiye'yi hedef alan bir Kürt isyanı çıkarmayı öngörmekteydi. Hazırlıklar sahada yapıldı; ancak, İsrail'in MOSSAD örgütü Türkiye'deki muhatabı MİT'i uyardı. Irak, Ankara'nın ordusunun ve polisinin kendi toprakları üzerinde operasyon yapmasına izin verdi. CIA tarafından desteklenen bu plan uygulandı. Agopyan'ın gerillaları katledildi.

Agopyan'ın Fransa'da bir gerilla oluşturma planı da akamete uğradı. Anlaşılan Orly Hava limanı ASALA örgütü için çok çekiciydi ki, 15 Temmuz günü, oradaki Türk Hava Yolların kontuarında bir bomba patlatıldı. Sekiz yolcu öldü. Elli dört kişi yaralandı. Bu katliamı Agopyan'ın hareketi üstlendi.

Bu saldırı Fransız Askeri İstihbarat servisi DGSE için bir sürpriz değildi; bunların Atina'daki bağlantısı Fransa'da yeni bir Ermeni saldırısının hazırlandığı bilgisini iletmışti. Sivil istihbarat, DST ise şaşırmıştı, zira bunlar altı aydan fazla bir zamandır Agopyan'ı ve onun yeni örgütünü izlemekteydiler. DST durumu kontrol altında tuttuğuna inanmaktaydı. Öte yandan, bunlara müdahale etmek imkânsızdı; zira Hükümetin içinde Agopyan'ı koruyanlar vardı. Bu nedenle izleme nispeten gevşekti. Saldırıdan kırk sekiz saat önce, 13 Temmuz tarihinde, DST bombayı patlatacak olanları takip eden elemanlarını

uykuya yatırmıştı. Tatil dönemiymi, ertesi gün ulusal bayramdı, elde mevcut elemanlar yetersizdi, ayak gaz pedalından arada sırada çekilmeliydi.

François Mitterrand (Orly suikastına) kızdı ve Kamu Güvenliği Müsteşarı Joseph Franceschi'ye “*Ama bu polis ne yapıyor? Öğrendiğime göre siz bu Ermeniler hakkında her şeyi biliyor musunuz*“ dedi. Düğmeye basıldı; planlanan toplu gözaltına alma hareketi hakkında Hükümet üyelerinin basını ve hatta Ermenileri haberdar etmelerini önlemeye yönelik, “haber sızmasını” engelleyecek bir sistem oluşturuldu. 16 Temmuz günü DST'nin izlemeleri sonucunda saptanan 51 kişi gözaltına alındı.

Bu gözaltına almalar sonunda iki Ermeni hakkında dava açıldı: Ohannes Semerci ve Varoujan Garbicyan. Suriye doğumlu Garbicyan ASALA'nın Avrupa'daki askeri patronuydu. Orly'deki bombayı yerleştirdiğini itiraf etti. Bu itirafın yanlış olduğu sonradan anlaşıldı. Garbicyan herhalde hazırlığı yapmış ve bombayı imal etmişti. Fransalı bir Ermeni olan Semerci ise uzun süre Gambiya'nın bavullarını evinde saklamıştı. Bu bavullar silah doluydu. Kudüs'te din okulunda öğrenci olan Soner Nayir aranmağa başlandı. DST bu kişiyi 8 Ekim tarihinde Marsilya'da yakaladı. Soner Nayir, bombanın patlamasında kullanılan kamping tipi gaz tüplerini satın alan kişiydi.

Paris yakınında Creteil'de Şubat 1985'te görülen davada, Garbicyan'ın avukatı ünlü Jacques Verges⁷, François Mitterrand'ın, Gaston Deferre'in Joseph Franceschi'nin, Louis Mermaz'ın ve Haroun Tazief'in tanık olarak dinlenmesini talep etti. Bunlar mahkemeye gelmediler. Avukat Verges bunun üzerine mahkemede şöyle konuştu: “*Bu insanlar, yaptıkları gizli müzakerelerden söz ettiğimizde, kendilerini yokluklarından yararlanarak suçladığımızı bize söylemeğe kalkışmasınlar*”.

Agopyan'ın sadık adamları artık kovalanmaktaydı. Ama Orly'de Dimitriu Georgiu takma adıyla yakalanan Amerikalı mimar Monte Melkonian hakkındaki dokunulmazlık konsensüsü sürmektedir. Melkonian, Fransa'ya zarar verecek hiç bir şey yapmama sözü vermişti. Adı geçen, 1984 Temmuz ayında Bask ülkesinde, Ermenileri, Kürtleri, Filistinlileri ve Baskları bir araya getiren bir toplantıya katıldı. 27 ve 28 Temmuz'da Aix en Provence kentinde, Ulusal Ermeni Hareketi bürosu üyesi olan Levon Minasyan'la buluştu; bu kişi Aix kenti öğrenci derneğinin eski başkanlarından biriydi, Hür Radyo'da çalışmıştı, sosyoloji doktorasını bitirmek üzereydi. Minasyan, o 28 Temmuz tarihinde bir posta kamyonuna baskın düzenlemekle itham edilmekteydi. Onu, bir suç ortağı ele vermişti. Melkonian, Fransız adaletine mektup yazdı ve serbest bırakılması karşılığında Minasyan lehinde tanıklık yapacağını

7 Verges, Çakal Carlos'un da avukatıydı. 2013 yılında öldü. (Ç.N.)

bildirdi.1985 yılı sonbaharında, Adalet Bakanı Fransa’da sembolik olarak yer altı statüsünde yaşayan Melkonian’ın önerdiği pazarlığı kabul etti. Bir yargıç ve yargı kâtibi, başları kukuleta ile örtülü adamlar tarafından Melkonian’ın tank ifadesini vereceği, gizlendiği yere götürüldü. Tüm yargı kademeleri, adalet mekanizmasının bu şaşırtıcı yolculuğunu bilir.

Kasım 1985 sonunda, Melkonian hala Fransa’da bulunmaktadır. 28 Kasım tarihinde Paris’in 14. bölgesinde bulunan Alesia meydanından geçerken DST kendisini yakalanır. Yanında Benyamin Keşişyan bulunmaktadır; bu kişi ASALA’nın tarihsel gazetesi Haybaykar’da yazan bir Ermeni militandır. Polisler, Melkonian’ın oturduğunu bildikleri Saint Mandé’deki evde, bir tabanca, mermiler ve bir patlamayı geciktirme aygıtı bulurlar. Bu ev yirmi dört yaşında Zibur Kaspar adlı bir Suriyeliye aittir. ASALA-MR’in şefi, Boulouque adlı yargıç tarafından silah ve patlayıcı madde bulundurmaktan tutuklanır. Melkonian’ın eşyalarını arasında ayrıntılı biçimde inceleyen DST, Türk Büyükelçisi Adnan Bulak’ın resmine rastlar. Ayrıca, Fransız limanlarına uğrayan Türk gemilerinin listesini de bulur. Polislerin ASALA-MR’in Türklere karşı bir suikast hazırladığı konusunda bir kuşkusu yoktur.

Hükümet içinde Ermeni davasına destek veren odaklar tek tek devreden çıkmıştır. Yerine getirilemeyecek vaatler verme zamanı geçmiştir. Çünkü dostlar terk edilmektedir. DST’nin patronları masaya yumruk indirmiştir. Hem de güçlü bir yumruk. Askeri İstihbarat teşkilatından gelen bilgilere göre, Sovyetler ASALA’yı Türkiye’ye karşı harekete geçirmiştir. Uyuşmazlığın sebebi bellidir: Sovyetler, Amerikalıları İstanbul’a, Boğaz’dan geçen Rus gemilerinin “röntgenini” çekebilecek bir elektronik izleme sistemi yerleştirmekle suçlamaktadır. Sovyetlerin Ermeni komandolarını kendi üzerlerine salmaları Türkler için gerçek bir kâbustur. DST açısından bakıldığında, verilen bu bilgiyi doğrulamak çok güçtür. Fark etmez. Zaman artık affetme zamanı değildir. İktidar, olası bir eylemi önleme amacı ile Melkonian’ı tutuklama konusunda polislere yeşil ışık yakmıştır. Ermenilerle barış, böylece, yeniden bozulmuştur.